

Sygn. akt I ACa 20/21,

I ACz 5/21

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 grudnia 2021 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSO del. Tomasz Tatarczyk
Protokolant :	Judyta Jakubowska

po rozpoznaniu w dniu 17 grudnia 2021 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa M. G.

przeciwko E. O. (O.)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Częstochowie

z dnia 27 października 2020 r., sygn. akt I C 487/18

oraz zażalenia powódki na zawarte w punkcie 3. tego wyroku postanowienie o kosztach procesu

- 1) oddala apelację;
- 2) oddala zażalenie;
- 3) zasądza od pozwanej na rzecz powódki 4 050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) złotych z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego.

--	--	--

SSO Tomasz Tatarczyk

Sygn. akt I ACa 20/21, I ACz 5/21

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 27 października 2020 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanej E. O. na rzecz powódki M. G. 100 000 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 15 listopada 2018 r. z tytułu zwrotu pożyczki, oddalił powództwo w pozostałej części stwierdziwszy, że część pożyczki pozwana zwróciła, zasądził od pozwanej na rzecz powódki 5 400 zł z tytułu kosztów procesu, nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa 5 714,37 zł z tytułu kosztów sądowych i ściągnąć od powódki z zasądzonego na jej rzecz roszczenia na rzecz Skarbu Państwa 6 642 zł z tytułu wydatków. Sąd ustalił, że w styczniu 2016 r. powódka M. G. pożyczyła swojej córce pozwanej E. O. 103 000 zł. Termin zwrotu pożyczki strony ustaliły na 28 lutego 2016 r., który następnie był przedłużany o kolejne lata aż do 2018 r. Pozwana zwróciła powódce 3 000 zł. Pismem z 14 września 2018 r. powódka wypowiedziała pozwanej umowę pożyczki i wezwała ją do zwrotu 103 000 zł wyznaczając dodatkowy termin 6 tygodni od otrzymania wezwania. W odpowiedzi w piśmie z 2 października 2018 r. pozwana zaprzeczyła zaciągnięciu pożyczki. Postępowanie o ubezwłasnowolnienie powódki zainicjowane wnioskiem pozwanej z listopada 2017 r. zakończyło się umorzeniem wobec cofnięcia wniosku. W toku tego postępowania, w czerwcu 2018 r. powódka była badana przez psychiatrę i psychologa, stwierdzono wówczas u niej niewielkie osłabienie procesów poznawczych, co nie upośledzało w istotny sposób zdolności do samodzielnego podejmowania decyzji i kierowania swoimi sprawami, stan psychiczny i fizyczny powódki oceniony został przez biegłych jako bardzo dobry przy uwzględnieniu jej wieku 90 lat. Pozwana opiekowała się powódką i pomagała jej, jeździła z nią do kantoru i kupowała dla niej euro, powódka wówczas zostawała w samochodzie, pozwana po zakupie wręczała powódce pieniądze z dowodem zakupu wystawionym przez kantor. Pozwana nigdy nie dokonywała zakupów w kantorze dla powódki bez jej udziału. Kilka lat temu stosunki między stronami pogorszyły się, powódka wniosła przeciwko pozwanej pozew o alimenty. Sąd wskazał, że zgodnie z art. 720 § 2 k.c. umowa pożyczki, której wartość przekracza tysiąc złotych wymaga zachowania formy dokumentowej dla celów dowodowych. Badaniu poddał zapisek o treści : „103.000 – 28.02.2016/17 18, opatrzony podpisem, pochodzącym jak ustalił, od pozwanej i datą 10 stycznia 2016 r., w której oznaczenie dnia i miesiąca przekreślono. Miał na uwadze, że w zapisku nie ma słowa wskazującego na pożyczkę, ale jak stwierdził, nie zachodziły w sprawie okoliczności pozwalające powiązać go z innym zdarzeniem. Wywiódł, że zeznania powódki, treść zapisku i wypowiedzenie umowy pożyczki we wzajemnym powiązaniu wskazują na zawarcie przez strony umowy pożyczki. Wskazał, że opinia biegłego z zakresu grafologii nie dała jednoznacznej odpowiedzi na pytanie, czy pozwana jest autorką treści znajdującej się w zapisku nad jej podpisem, wynika z opinii, że jest to pismo podobne do pisma pozwanej, brak zaś jednoznacznej odpowiedzi jest efektem niewielkiej ilości materiału porównawczego pochodzącego od niej. Pozwana nie przedstawiła bowiem żadnych dokumentów przez siebie napisanych, a pochodzących z 2016 r., czyli z okresu sporządzenia zapisku, przedstawiła jedynie własnoręcznie napisane oświadczenie sporządzone dla potrzeb opinii. Uznał Sąd za wykazane, że strony łączyła umowa pożyczki 103 000 zł z datą zwrotu ostatecznie ustaloną na 28 lutego 2018 r. Przywołał art. 720 § 1 k.c. stanowiący, że przez umowę pożyczki dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego określoną ilość pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, a biorący zobowiązuje się zwrócić tę samą ilość pieniędzy albo tę samą ilość rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości. Stwierdził, że umowa zawarta pomiędzy stronami spełnia wymagania tego przepisu. Pozwana zwróciła powódce 3 000 zł, do zapłaty pozostała więc kwota 100 000 zł podlegająca zasądzeniu na podstawie art. 720 § 1 k.c. O odsetkach orzekł w oparciu o art. 481 k.c. Za podstawę rozstrzygnięcia o kosztach procesu przyjął art. 100 k.p.c., art. 113 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz art. 120 § 2 k.p.c.

W apelacji pozwana zarzuciła naruszenie prawa procesowego - art. 233 § 1 k.p.c. przez dowolne, nieuzasadnione, arbitralne i nie opierające się na wszechstronnym rozważeniu materiału dowodowego, a także sprzeczne z zasadami doświadczenia życiowego, zasadami logicznego rozumowania oraz racjonalnego myślenia błędne ustalenie stanu faktycznego sprawy, art. 235² ust. 1 pkt 2 i pkt 5 w związku z art. 286 k.p.c. przez nieuzasadnione oddalenie wniosku o uzupełnienie opinii grafologa, art. 253 k.p.c. przez niezasadne uznanie, jakoby pozwana nie udowodniła zaprzeczenia prawdziwości dokumentu, podczas gdy takie próby pozwana czyniła wnosząc o uzupełnienie opinii grafologa, naruszenie prawa materialnego - w art. 720 § 2 w związku z art. 77², 77³ i art. 60 k.c. przez nieprawidłowe zastosowanie, art. 74 § 2 k.c. w związku z art. 246 k.p.c. przez nieuprawnione uznanie, że powódka uprawdopodobniła fakt zawarcia umowy pożyczki za pomocą dokumentu, jakim jest zapisek, art. 6 k.c. w związku z art. 232 k.p.c. przez niezasadne przyjęcie, że powódka sprostowała ciężarowi dowodu; w oparciu o te zarzuty skarżąca domagała się zmiany

wyroku przez oddalenie powództwa, zasądzenie od powódki kosztów procesu, nieobciążanie pozwanej kosztami sądowymi, zasądzenia kosztów postępowania apelacyjnego.

Powódka w zażaleniu na zawarte w punkcie 3 wyroku postanowienie o kosztach procesu zarzuciła naruszenie art. 100 k.p.c. poprzez zasądzenie na jej rzecz od pozwanej 5 400 zł z tytułu kosztów procesu, podczas gdy koszty obciążające powódkę z tytułu jej reprezentacji przez pełnomocnika wyniosły 6 642 zł, domagała się zmiany postanowienia przez podwyższenie zasądzonych na jej rzecz od pozwanej kosztów procesu do 6 642 zł, zasądzenia od pozwanej kosztów postępowania zażaleniowego.

Powódka wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie od pozwanej kosztów postępowania apelacyjnego.

Pozwana wniosła o oddalenie zażalenia.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje :

Zebrane dowody poddał Sąd Okręgowy ocenie która, wbrew zarzutom apelacji, nie budzi zastrzeżeń, mieści się w ramach zakreślonych art. 233 § 1 k.p.c.

Dokonał ten Sąd ustaleń faktycznych, które jawią się jako prawidłowe, znajdują oparcie w zebranych dowodach, należało je podzielić przyjmując za własne.

Fakt zawarcia przez strony umowy pożyczki ustalił Sąd w oparciu o treść dokumentu poddanego ocenie przy pomocy opinii grafologicznej oraz zeznania powódki.

Pozwana ostatecznie nie zaprzeczyła temu, że podpis na dokumencie zwanym w sprawie zapiskiem pochodzi od niej. Jednoznacznie stwierdził to w opinii biegły z zakresu grafologii wskazując, że podpis o treści (...) widniejący na badanym dokumencie został nakreślony przez pozwaną.

W dalszej części opinii ocenił, że zapisy cyfrowe o treści „103.000,-28.2.2016/17 18”, pod którymi umieszczony został podpis pozwanej, prawdopodobnie zostały nakreślone także przez nią. Nie był tego w stanie jednoznacznie stwierdzić z uwagi na brak wystarczającego materiału porównawczego, którego, mimo zobowiązania, nie dostarczyła pozwana. Skoro biegły wypowiedział się w tym przedmiocie i wyjaśnił, że jednoznaczna ocena nie jest możliwa z uwagi na nieprzedstawienie odpowiedniego materiału porównawczego pochodzącego od pozwanej, to wniosek o uzupełnienie opinii, której podstawę miałby stanowić ten sam niepełny materiał porównawczy, uznany być musiał za niezasadny, oddalając ten wniosek nie naruszył Sąd Okręgowy prawa procesowego. Rzecz wydawać się powinna jasna, że nie mogła służyć opinia ustaleniu, kto dokonał przekreśleń cyfr widniejących na badanym dokumencie.

Ponieważ w świetle opinii grafologicznej za prawdopodobne uznać należało, że zapisy cyfrowe w zapisku, poza datą, nakreślone zostały przez pozwaną, a ponad wszelką wątpliwość widniejący na tym dokumencie podpis pochodzi od niej, pozwana zaś nie podała innych, niż wskazane przez powódkę, okoliczności sporządzenia tego dokumentu, w ślad za twierdzeniami powódki zasadnie przyjął Sąd Okręgowy, że stanowił badany zapisek poświadczenie zawarcia przez strony umowy pożyczki, mimo, że nie zawarto w nim sformułowań, które wprost na pożyczkę by wskazywały.

Zarzut obrazy art. 253 k.p.c. jest wobec tego nieuzasadniony.

Próba, aczkolwiek w świetle zeznań samej pozwanej, nieprzekonująca, powiązania sporządzenia zapisku z obrotem walutą obcą nie wytrzymuje krytyki wobec jednoczesnego wyjaśnienia przez pozwaną, że transakcji w kantorach dokonywała udając się w miejsce ich lokalizacji wraz z matką, po czym w samochodzie wręczała jej nabytą walutę obcą z potwierdzeniem transakcji oraz wobec niepodania przez pozwaną żadnych konkretów transakcji, której dotyczyć miał zapisek i okoliczności jego sporządzenia.

Nie wykracza poza ramy swobodnej ocena zeznań powódki dokonana przez Sąd Okręgowy.

Powódka przesłuchana została w obecności biegłej z zakresu psychiatrii, która wskazała na dygresyjny charakter wypowiedzi powódki, miejscami nie na temat, nielogicznych, prawdopodobne zaburzenie zdolności odtwarzania przez nią faktów, obniżenie funkcji poznawczych, możliwe urojenia, których przejawem jest złość i żal do córki.

O nasilających się wraz z wiekiem zaburzeniach funkcji poznawczych u powódki, zaburzeniach jej pamięci, szczególnie świeżej świadczą opinie psychiatryczno-psychologiczne opracowane na potrzeby postępowania w sprawie karnej, z których dowód Sąd Apelacyjny przeprowadził.

Z pola widzenia nie można było jednak tracić treści opinii psychiatrycznej opracowanej w toku postępowania w sprawie o ubezwłasnowolnienie.

Opinia ta pochodzi z 1 czerwca 2018 r., zatem z okresu, w którym powódka podjęła działania mające na celu uzyskanie zwrotu pożyczki. Podali w tej opinii biegli, że powódka jest osobą z niewielkim osłabieniem procesów poznawczych, przy czym jak na wiek, jej sprawność umysłową należy uznać za bardzo dobrą, nasilenie zaburzeń poznawczych jest nieznaczne i nie upośledza w istotny sposób zdolności powódki do samodzielnego podejmowania decyzji i kierowania swoimi sprawami, kieruje ona nimi z pełną świadomością, generalnie nie ma problemu z przedstawieniem chronologii wydarzeń, jest bardzo dobrze zorientowana co do swoich spraw, z pamięci cytuje fragmenty pism procesowych oraz rozmowy; stan psychiczny powódki przy uwzględnieniu jej wieku ocenili biegli w opinii jako bardzo dobry. W wywiadzie towarzyszącym badaniu wspomniała powódka biegłym, że pożyczyła córce dużą kwotę, ponad 100 000 zł, podała cel udzielenia pożyczki - zakup kamienicy przez męża pozwanej, wskazała, że dotychczas nic z tych pieniędzy nie odzyskała.

Wiarygodności powódki nie mogą podważyć, wbrew temu, co utrzymuje apelacja, domniemane zaburzenia jej funkcji poznawczych i stanu psychicznego, jakie wystąpić miały w trakcie postępowania w obecnie rozpoznawanej sprawie.

Fakt zawarcia przez strony umowy pożyczki nie podlegał ustaleniu z uwzględnieniem wymogów art. 77² k.c. i 77³ k.c. oraz art. 720 § 2 k.c. w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z 10 lipca 2015 r. Ustawa ta, jak idzie o zmiany Kodeksu cywilnego, weszła w życie 8 września 2016 r., zatem wymienione przepisy nie mogły mieć zastosowania do oceny zdarzenia, które nastąpiło wcześniej, gdyż w styczniu 2016 r.

W dotychczasowym brzmieniu art. 720 § 2 k.c. stanowił, że umowa pożyczki, której wartość przenosi pięćset złotych, powinna być stwierdzona pismem.

Tak jak i w brzmieniu obecnie obowiązującym, przepis ten dla ważności umowy pożyczki nie wymagał formy szczególnej.

Strony, jak wynika z ustaleń Sądu Okręgowego, zawarły umowę w formie ustnej. Jednakże w sprawie dowód z przesłuchania stron i świadka na fakt zawarcia umowy pożyczki był dopuszczalny albowiem obie strony wyraziły na to zgodę i wskazały dowody z osobowych źródeł, fakt zawarcia umowy został ponadto uprawdopodobniony za pomocą pisma - poddanego ocenie zapisku.

Nietrafnie zarzuca apelacja naruszenie art. 74 § 2 k.c., który łagodzi ograniczenia dowodowe w przypadku niezachowanie formy pisemnej zastrzeżonej dla celów dowodowych i do którego odsyła art. 246 k.p.c.

Nie naruszył Sąd Okręgowy art. 6 k.c., ani art. 232 k.p.c., zasadnie za wykazany przez powódkę uznał fakt zawarcia przez strony umowy pożyczki.

Dobra sytuacja majątkowa pozwanej, na którą się ona powołała, nie wykluczała zaciągnięcia przez nią pożyczki u matki.

Z przytoczonych względów apelacja podlegała oddaleniu na podstawie art. 385 k.p.c.

W oparciu o ten przepis, stosowany w postępowaniu zażaleniowym odpowiednio z mocy art. 397 § 3 k.p.c., oddalił Sąd Apelacyjny zażalenie powódki na zawarte w punkcie 3 wyroku Sądu Okręgowego postanowienie o kosztach procesu.

Kwota, którą Sąd ten zasądził od pozwanej na rzecz powódki z tytułu kosztów procesu nie mogła ulec podwyższeniu o różnicę pomiędzy tą kwotą, a kwotą podlegającą według punktu 5 wyroku ściągnięciu na rzecz Skarb Państwa z roszczenia zasądzonego na rzecz powódki. Nałożenie na powódkę w punkcie 5 wyroku obowiązku uiszczenia kwoty odpowiadającej wynagrodzeniu radcy prawnego dla niej ustanowionego stanowiło rezultat cofnięcia ustanowienia radcy prawnego. Konsekwencjami cofnięcia powódce ustanowienia pełnomocnika nie może być obciążona pozwana, a do tego prowadziłoby uwzględnienie zażalenia. Podniesiony w nim zarzut naruszenia art. 100 k.p.c. jest więc niezasadny.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzekł Sąd Apelacyjny po myśli art. 98 § 1 i 3 k.p.c. obciążając pozwaną jako stronę przegrywającą obowiązkiem zwrotu powódce, na jej żądanie, kosztów zastępstwa prawnego w tym postępowaniu.

SSO Tomasz Tatarczyk